

ویژه‌نامه دانشجویان بین‌الملل
دانشگاه فردوسی مشهد

سخن سردبیر:

بین‌المللی‌سازی دانشگاه‌ها: چشم‌ها را باید شست

دکتر رضا پیش‌قدم؛

معاون آموزشی دانشگاه فردوسی مشهد

امروزه بین‌المللی‌سازی یکی از اهداف دانشگاه‌های نسل جدید به شمار می‌رود که گاهی تحقق آن نیز به سهولت انجام نمی‌پذیرد. یکی از موانع بین‌المللی‌سازی دانشگاه‌ها عدم تمایل افراد به این مهم است. برای ایجاد فضای بین‌المللی در دانشگاه باید ابتدا ذهن‌ها را آماده کرد. «تمایل به بین‌المللی‌شدن» (willingness to be internationalized) یکی از پیش‌شرط‌های بین‌المللی‌سازی است. چنانچه مدیران، استادان، دانشجویان و شهروندان آمادگی ذهنی لازم را برای بین‌المللی‌شدن نداشته باشند و غریبه‌ستیز، فرهنگ‌گریز یا نوه‌راس باشند، چگونه می‌توان از آنها انتظار بین‌المللی‌سازی داشت؟ مدیری که هنوز به اهمیت بین‌المللی‌سازی پی نبرده است، استادی که هنوز نمی‌داند بین‌المللی‌سازی چگونه می‌تواند آموزش او را ارتقا دهد، دانشجویی که هنوز علاقه‌ای به شرکت در کلاس‌های چند ملیتی ندارد یا شهروندی که نگاه انتقاعی صرف به مسافران خارجی دارد و گاه با غیظ و غضب با آنها برخورد می‌کند، چگونه می‌شود از آنها انتظار بین‌المللی‌سازی داشت؟ هنگامی که ذهن‌ها آماده شد آن وقت می‌توان به سراغ توانمندی‌ها رفت: میزبان باید زبان خارجی بداند، هوش فرهنگی و فهم بین فرهنگی خود را افزایش دهد، با آموزش چند فرهنگی آشنا باشد و فضای فیزیکی بین‌المللی ایجاد کند. در حقیقت، برای نیل به بین‌المللی‌سازی باید هم به بین‌المللی‌سازی فیزیکی (physical internationalization) و هم به بین‌المللی‌سازی ذهنی (mental internationalization) توجه داشت. بدین ترتیب می‌توان جایگاه آموزش را در عرصه رقابت بین‌المللی ارتقا داده و شاهد رشد فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی و سیاسی در جامعه بود. در پایان، به این نکته مهم باید توجه داشت که در این فضای رقابتی و «داروینیسیم آموزشی» که دانشگاه‌ها برای بقای خود باید تلاش حداکثری نمایند، بین‌المللی‌سازی یک از عوامل مهم در «به‌آموزی» و ارتقای آموزش است.

دانشجویان بین‌الملل دانشگاه فردوسی مشهد در نگاه آمار

صفحه ۳

بین‌المللی‌سازی آموزش عالی؛

مزایا و چالش‌ها

دکتر محمودرضا قربان صباغ

نماینده امور بین‌الملل معاونت آموزشی

صفحه ۶

فصلنامه خبری-ترویجی معاونت آموزشی دانشگاه فردوسی مشهد

سردبیر: دکتر رضا پیش‌قدم

مشاور سردبیر: دکتر محسن نوغانی

صفحه‌آرایی: دکتر حمید مسعودی

آدرس: دانشگاه فردوسی مشهد، مرکز آموزش، یادگیری و سنجش (آیس).

تلفن: ۰۵۱ - ۳۸۸۰۴۲۲۰

آدرس سایت: vpap.um.ac.ir

❖ دانشگاهیان گرامی می‌توانند مطالب تحلیلی خود را جهت درج در فصلنامه به مرکز آیس ارسال نمایند.

آموزش بین‌الملل در حوزه معاونت آموزشی دانشگاه کودک نوپایی را می‌ماند که نه ماه بیشتر از عمرش نمی‌گذرد، کم کم جان می‌گیرد و آهسته می‌بالد. گام نخستینش را به آرامی برداشته است؛ حالا نگاهش به دستان توانمندی است که آن را بفشارد و اندک اندک «شیوه راه رفتن» به او بیاموزد.

اهمیت حرکت به سوی بین‌المللی‌سازی دانشگاه و به تبع آن ارتقای سطح آموزش در این حوزه در اسناد راهبردی بالادستی به وضوح تبیین شده است. بند ۳۲ سیاست‌های کلی برنامه چهارم توسعه کشور در سند چشم‌انداز بیست ساله کشور بر لزوم «تقویت و تسهیل حضور فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در جامع جهانی و سازمان‌های فرهنگی بین‌المللی» تأکید می‌کند.

در همین راستا سند راهبردی دانشگاه نیز «تعامل سازنده و موثر در همکاری‌های علمی و فرهنگی بین‌المللی» و «گسترش و تعمیق تعاملات سازنده و هم‌افزا با مراکز علمی، فرهنگی، اجتماعی، ورزشی و اقتصادی در سطح ملی و بین‌المللی» را از اهداف خود تعریف می‌کند.

در تحقق این اهداف کلان، نمایندگی امور بین‌الملل معاونت آموزشی دانشگاه در آذر ماه سال ۱۳۹۷ به پیشنهاد معاونت محترم آموزشی با هدف ارتقای جایگاه و کیفیت آموزش در حوزه بین‌الملل دانشگاه دایر شد. این نمایندگی به منظور آشنایی بیشتر با مشکلات آموزشی دانشکده‌ها در این حوزه، در فاصله بین دی‌ماه تا اسفندماه سال گذشته جلساتی مجزا را در هر دانشکده با حضور رؤسای محترم دانشکده‌ها، معاونان و مدیران گروه‌های آموزشی برگزار کرد. با توجه به ماهیت مشکلات احتمالی در حوزه‌های اجرایی و آموزشی، پیشنهادات مفیدی از سوی مدیران محترم مطرح شد که مهمترین محورهای آن به قرار زیر است:

۱. تصریح قوانین آموزشی مربوط به دانشجویان بین‌الملل در آیین‌نامه آموزشی؛
۲. پذیرش مشروط دانشجویان به شرط معدل؛
۳. تعیین دقیق سیاست‌های دانشکده‌ها و گروه‌های آموزشی در زمینه پذیرش دانشجوی بین‌الملل؛
۴. گذاشتن سقف تدریس و راهنمایی پایان‌نامه برای اعضای هیئت علمی؛
۵. حذف برخی واحدهای عمومی برای دانشجویان غیرایرانی؛
۶. ارائه دروس پیش‌نیاز در صورت لزوم؛
۷. بازنگری برنامه درسی با عنایت به نیازهای دانشجویان بین‌الملل؛
۸. تغییر تعداد واحد برای دانشجویان بین‌الملل؛
۹. برگزاری کلاس‌های زبان تخصصی فارسی برای دانشجویان رشته‌های مختلف؛
۱۰. برگزاری کلاس‌های نگارش مقاله و پایان‌نامه برای دانشجویان؛
۱۱. فعال‌سازی بیشتر گروه‌های آموزشی در فرایند پذیرش دانشجویان؛
۱۲. افزایش قابلیت‌های زبان فارسی در دانشجویان؛
۱۳. ارائه اطلاعات کافی به دانشجویان درباره گرایش‌های آموزشی قبل از انتخاب رشته؛
۱۴. ایجاد امکان نگارش پایان‌نامه به زبان انگلیسی؛
۱۵. تعریف دقیق وظایف نمایندگان بین‌الملل در

دانشکده‌ها؛

۱۶. تامین کتاب، لوازم، ابزار و ادوات

آموزشی/آزمایشگاهی؛

۱۷. ارائه محتوای سامانه پویا به زبان‌های عربی و

انگلیسی؛

۱۸. معرفی دانشکده و گروه‌های آموزشی در قالب

کلیپ و بروشور؛

۱۹. معرفی دانشکده‌ها و اساتید در نشست‌های

تخصصی و نمایشگاه‌های بین‌المللی؛

۲۰. ایجاد انجمن فارغ‌التحصیلان بین‌الملل و

نظرسنجی از آنها در فواصل منظم؛

۲۱. ایجاد مرکزی برای ویراستاری پایان‌نامه‌ها؛

۲۲. ساماندهی زمان پذیرش دانشجویان؛

۲۳. تلاش برای افزایش تعاملات فرهنگی بین

دانشجویان ایرانی و غیرایرانی؛

۲۴. تکمیل اطلاعات ارائه شده در سایت واحد

بین‌الملل دانشگاه؛

۲۵. به‌روزرسانی اطلاعات موجود در نسخه فارسی و

غیرفارسی سایت دانشگاه و برخی از سایت‌های

دانشکده‌ها.

آدرس وب‌سایت: iso.um.ac.ir

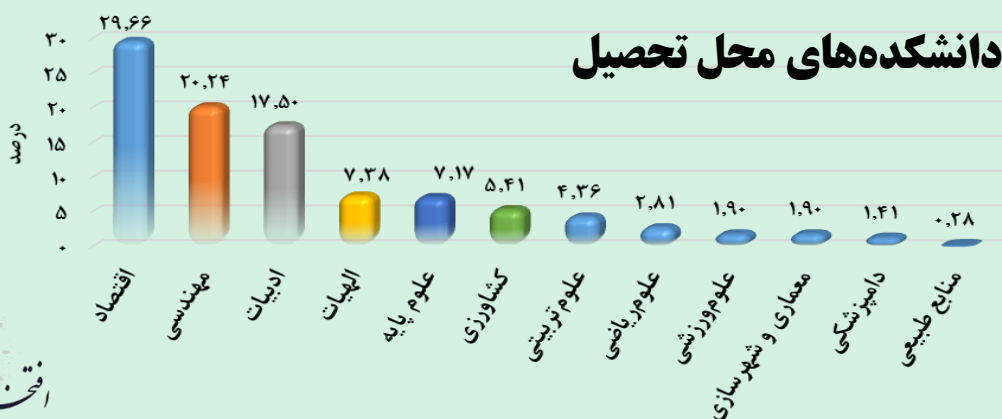
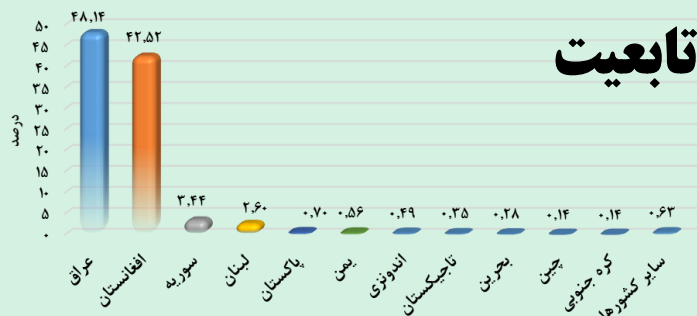
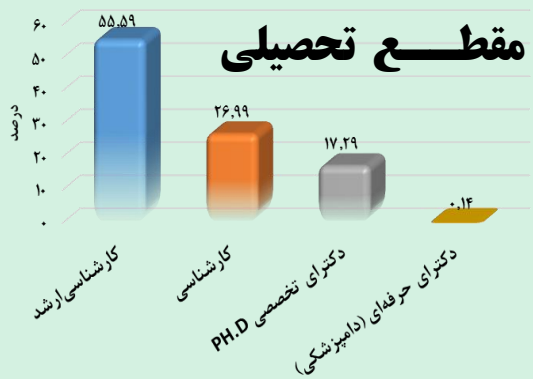
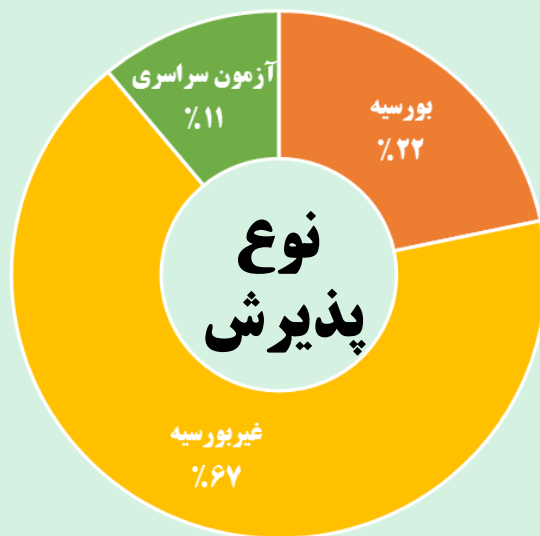
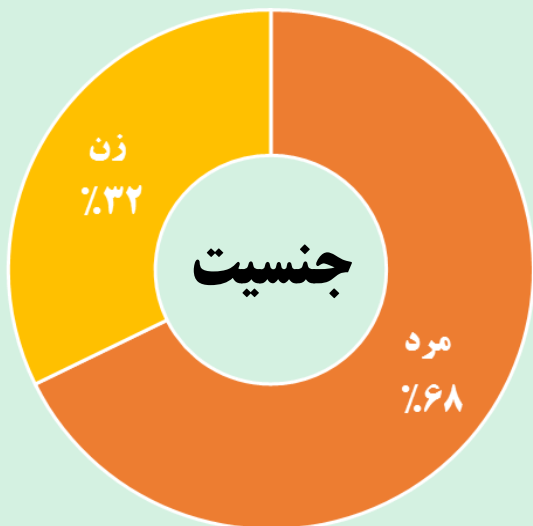

دانشجویان بین الملل دانشگاه فردوسی مشهد

در یک نگاه

دفتر همکاری های بین المللی و امور دانشجویان غیر ایرانی
اردیبهشت ۹۸

- تعداد کل دانشجویان: ۱۴۲۳ نفر
- تعداد کل فارسی آموزان: ۲۴۲ نفر
- جمع کل: ۱۶۶۵ نفر

**بازدید وزیر محترم علوم،
تحقیقات و فناوری از اداره
دانشجویان بین المللی
دانشگاه فردوسی مشهد**

**نشست تخصصی مدیر کل محترم امور
دانشجویان غیر ایرانی وزارت علوم،
تحقیقات و فناوری با مسئولین بین الملل
دانشگاه فردوسی مشهد و سایر دانشگاه
های استان خراسان رضوی**

**نشست صمیمانه رایزن
علمی فرهنگی کشور
عراق با دانشجویان در
دانشگاه فردوسی مشهد**

**نشست صمیمی شهردار
مشهد مقدس با
فارسی آموزان دانشگاه
فردوسی مشهد**

**مدرسه تابستانی زبان
فارسی در مرکز آموزش
زبان فارسی فردوسی**

**سومین گردهمایی و جشن
دانش آموختگی بزرگ
دانشجویان افغانستانی در
دانشگاه فردوسی مشهد**

بین‌المللی سازی آموزش عالی؛ مزایا و چالش‌ها

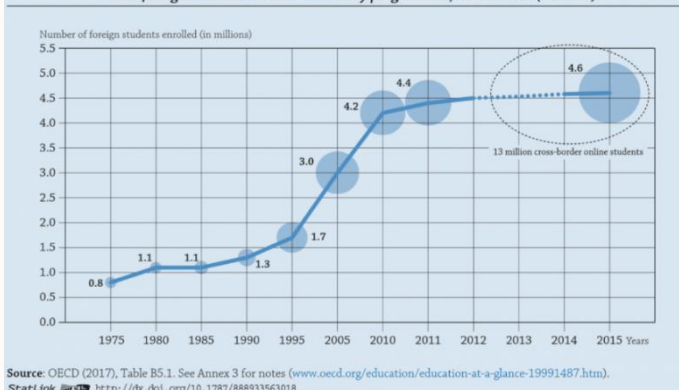
دکتر محمودرضا قربان صباغ
نماینده امور بین‌الملل معاونت آموزشی

جابجایی دانشجویان از یک کشور به کشور دیگری برای تحصیل موضوع تازه‌ای نیست. در دهه‌های پایانی قرن بیستم و آغاز قرن بیست و یکم این اتفاق در عرصه علمی جهانی بیشتر به چشم می‌خورد. همان طور که نمودار زیر هم نشان می‌دهد تعداد دانشجویان بین‌الملل در کل از حدود ۸۰۰ هزار نفر در سال ۱۹۷۵ به حدود ۴/۶ میلیون نفر در سال ۲۰۱۵ افزایش یافته است. یونسکو پیش‌بینی می‌کند که این تعداد تا سال ۲۰۲۰ به حدود ۷ میلیون نفر خواهد رسید (Organization for Economic Co-operation and Development (OECD)).

تحصیل در خارج از کشور برای دانشجویان فرصتی را پیش می‌آورد تا هم از نظر شخصیتی و هم از نظر تحصیلی رشد یابند. این رشد از طریق آشنایی با فرهنگ کشور میزبان، یادگیری مهارت‌های زبانی و شکل‌گیری هویتی متفاوت در برخورد با فرهنگ جدید میسر می‌شود. تحصیل برای دانشجو این امکان را فراهم می‌کند تا آینده شغلی خود را به نحو بهتری ترسیم کند به ویژه زمانی که دسترسی به این سطح و کیفیت از دانش در کشور خودش برای او یا ممکن نباشد و یا دشوار باشد. در این فرایند، کشور میزبان هم می‌تواند از مواهب اقتصادی بین‌المللی‌سازی دانشگاه و هم کسب وجهه بین‌المللی از طریق ایجاد رقابت با سایر دانشگاه‌ها منتفع شود.

البته در این میان دانشجویان بین‌الملل با چالش‌های عدیده‌ای روبرو هستند. مشکلاتی از قبیل سازگاری با محیط جدید، تبعیض‌های احتمالی، هزینه‌های زندگی و تحصیل، محدودیت دسترسی به بازار فعالیت‌های اقتصادی و موانع قانونی موجود در کشور میزبان.

Figure C4.a. Long-term growth in foreign enrolment in tertiary education worldwide, 1975-2015
Total foreign students enrolled in tertiary programmes, whole world (millions)

گفتمان‌های حاکم بر بین‌المللی‌سازی در حوزه آموزش

یوناس استیر در مقاله‌ای که در سال ۲۰۰۴ چاپ می‌کند به سه نوع تفکر رایج در گفتمان آموزشی بین‌المللی‌سازی میان متولیان و سیاست‌گذاران امر آموزش اشاره می‌کند: گفتمان آرمان‌گرا، ابزارگرا و آموزش‌گرا. البته شایان ذکر است که این سه گفتمان در عمل می‌توانند همپوشانی داشته باشند و تفکیک آن‌ها از یکدیگر همواره کار ساده‌ای نیست.

گفتمان آرمان‌گرا

از نظر استیر آرمان‌گرایی عبارت است از تلاش برای تقویت تعاملات بین‌المللی با هدف ایجاد فضایی مبتنی بر برابری در سطح بین‌المللی که در آن افراد تا آن جا که مقدور است به طور عادلانه از موهبت آموزش برخوردار شوند. نقش دانشگاه‌ها در این میان تلاش برای تحقق این امر در سطح تحصیلات عالی می‌باشد. هدف آرمانی این امر، پی‌ریزی نظامی نوین در جهان و مقابله با نابرابری‌های اجتماعی به ویژه برای دانشجویان و فعالان عرصه آموزش عالی است.

یونسکو (۱۹۹۸) به عنوان نهادی آموزشی، علمی و فرهنگی در سطح بین‌المللی بر نقش آموزش عالی در تحقق این امر صحنه می‌گذارد:

بدون نهادهای تحقیقاتی و آموزش عالی برای تربیت افراد تحصیل کرده و صاحب مهارت، هیچ کشوری نمی‌تواند به توسعه‌ای پایدار و درون‌زا دست یابد. کشورهای توسعه‌یافته و یا در حال توسعه نخواهند توانست فاصله خود را با کشورهایی که از نظر صنعتی توسعه یافته به شمار می‌آیند کم کنند. اشتراک دانش و همکاری‌های بین‌المللی در حوزه فن‌آوری جدید می‌تواند فرصت‌هایی را فراهم آورد تا این فاصله کم و کمتر شود. (ص. ۲)

چنین نگرشی برای دانشجویان بومی یک کشور نیز خالی از فایده نیست. در این مواجهه آن‌ها با باورهای فرهنگی، ارزش‌ها و شیوه‌های زندگی متفاوت آشنا می‌شوند. این خود روحیه همکاری، تعامل، تسامح و احترام در ارتباط با دیگران را در آن‌ها تقویت می‌کند و مانع شکل‌گیری تعصبات قومی و نژادی می‌شود. البته از نظر استیر باید بستری فراهم شود که جامعه میزبان بتواند قابلیت‌های دانشجویان بین‌الملل را به رسمیت شناسد و از مخاطراتی که برخورد یک جانبه با این دانشجویان می‌تواند به طور طبیعی پیش آورد حتی‌المقدور اجتناب کند.

گفتمان ابزارگرا

در این دیدگاه بین‌المللی‌سازی می‌تواند منبعی برای رشد اقتصادی و تأمین منابع مالی جامعه میزبان تلقی شود. البته باید توجه داشت که این نقش صرفاً به آموزش در حوزه بین‌الملل محدود نمی‌شود. تأکید بر اهمیت تحصیلات عالی چه در سطح دانشگاه و موسسات آموزش عالی و چه نهادهای آموزشی مشابه در خارج از دانشگاه با هدف افزایش توانایی‌های افراد در انجام اموری که بیش از پیش به مهارت‌های تخصصی و روزآمد نیاز دارد، می‌تواند برای صاحبان این نهادها سودآور باشد خواه چنین اقبالی از سوی دانشجویان بین‌الملل باشد و خواه دانشجویان بومی. از این منظر مراکز آموزش عالی وارد نوعی رقابت در عرصه جذب سرمایه در فضای رقابتی بازار می‌شوند. این نوع نگرش به آموزش سابقه طولانی در کشور ما ندارد زیرا از گذشته منبع اصلی تأمین مالی مراکز آموزش عالی دولت بوده است. با تغییر مناسبات نهادها در سطح ملی و بین‌المللی، دانشگاه‌ها تلاش می‌کنند دست‌کم بخشی از نیازهای مالی خود را از این طریق تأمین کنند. در راستای تحقق این هدف، دانشگاه‌ها و نهادهای حکومتی تلاش می‌کنند با تسهیل فرایند جابجایی و پذیرش دانشجویان بین‌الملل در این عرصه از رقیبان خود پیشی بگیرند. البته چنین نگاهی می‌تواند در میان دست‌انکاران نظام آموزشی سنتی منتقدانی جدی نیز پیدا کند.

گفتمان آموزش‌گرا

از نظر استیر این کارکرد بین‌المللی‌سازی ابعاد وسیع‌تری را در بر می‌گیرد. استیر تمایز بین دو نوع آموزش را با دو واژه آلمانی *Ausbildung* (آموزش) و *Bildung* (پرورش) نشان می‌دهد. مورد نخست بیشتر ناظر بر درک متداول ما از آموزش عالی است که ماهیتی نظام‌مند دارد، از نظر زمانی محدود است و هدفش تأمین نیازهای علمی، حرفه‌ای و مهارتی می‌باشد. در مقابل پرورش بیشتر ناظر بر یادگیری‌های ماندگاری است که پا را از نظام آموزشی مدون فراتر می‌گذارد و تأکیدش بر نفس فرایند یادگیری است. از این منظر فرایند بین‌المللی‌سازی صرفاً هدفش انتقال اطلاعات نیست بلکه تأثیری عمیق‌تر و ماندگارتر نه تنها بر مخاطب خود بلکه بر کل نظام آموزش کشور میهمان و میزبان می‌گذارد.

فراگیری در مفهوم *Bildung* (پرورش) تجربه‌ای منحصر به فرد و چند بعدی است که با آموزش ابزاری و یک جانبه تفاوت زیادی دارد. دانشجوی بین‌الملل فضایی متفاوت با فرهنگ و زبان خود را تجربه می‌کند که بسیار آموزنده است. در چنین فضایی است که ارزش تفاوت‌ها و شباهت‌های فرهنگی برایش آشکار می‌شود و او را وا می‌دارد که در باورهای یک‌سنگرانه خود درباره فرهنگ خودی و دیگری بازنگری کند، به درکی چند بعدی از فرهنگ‌ها نایل آید و به دور از تعصب به این تفاوت‌ها به دیده احترام بنگرد. این فرایند به مخاطب خود این فرصت را می‌دهد تا از افق دیگری به خود و ارزش‌ها و باورهای خود بنگرد و دریابد چگونه نگاهی تک‌ساحتی می‌تواند درک او را از واقعیت پیرامونش مخدوش و محدود کند. در کل از نظر متخصصان حوزه آموزش و پرورش، بین‌المللی‌سازی در این حوزه باعث رشد و شکوفایی فردی می‌شود. البته استیر هشدار می‌دهد که این کارکرد می‌تواند آفاتی هم داشته باشد. یکی از این آفات می‌تواند ایجاد این توهم باشد که شیوه‌های آموزشی، پژوهشی و ارزیابی نظام آموزشی میزبان از حوزه‌های مشابه در کشورهای میهمان برتر هستند؛ مفهومی که استیر از آن با عنوان *academiccentrism* یا دانشگاه‌محوری یاد می‌کند.

اگر به دقت به تعریف هر یک از گفتمان‌ها توجه کنیم می‌بینیم در عمل تفکیک این گفتمان‌ها ممکن نیست. در یک نظام آموزشی همواره توجه به هر یک از این سه نگاه به طور یکسان صورت نمی‌پذیرد. امید است بتوان با تأکید بر وجوه سازنده این گفتمان‌ها و رشد متعادل و متوازن آن‌ها شاهد بالندگی روزافزون بین‌المللی‌سازی در حوزه آموزش دانشگاه باشیم.

منابع:

- OECD (2017). *Education at a glance 2016: OECD indicators*. <http://dx.doi.org/10.1787/888933563018>
- Stier, J. (2004). Taking a critical stance toward internationalization ideologies in higher education: Idealism, instrumentalism and educationalism. *Globalization, Societies and Education*, 2(1), 1-28.
- UNESCO (1998). *World declaration on higher education for the twenty-first century: Vision and action*. Retrieved from <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000141952>